

## ÜLEVAADE EESTI APTEEKIDE TEGEVUSEST AASTAL 2008

Apteegistatistika põhineb üld-, haigla- ja veterinaarapteekide kvartaalselt esitatavatel aruannetel. Nimetatud aruanded ei kajasta informatsiooni iga ravimi kohta eraldi, vaid üldist apteegi käivet. Üldapteekide ja veterinaarapteekide aruannetes on kõik summad esitatud koos käibemaksuga, kajastades reaalselt elanike poolt ravimitele ja muudele apteegikaupadele kulutatud summasid. Haiglaapteekide puhul ei ole käibemaksu arvestatud, kuna nende reaalsed kulutused ravimitele ei sisalda käibemaksu.

Aruannetes tuuakse välja:

- apteegi kogukäive;
- ravimite käive (käsimüügiravimite käive, retseptiravimite käive, veterinaarravimite käive);
- soodustusega väljastatud ravimite käive;
- teistele asutustele väljastatud ravimite käive;
- retseptide arv;
- andmed valmistatud ja jaendatud ravimpakendite kohta;
- apteegi personali üldandmed.

Laekunud aruannete põhjal koostab ravimistatistika büroo ülevaateid apteekide erialase tegevuse kohta. Kvartali kokkuvõtted valmivad ühe kuu jooksul pärast aruannete laekumist.

Vaadates apteekide tegevust, peab arvesse võtma asjaolu, et alates 2006. aastast kehtib piirang uute üldapteekide avamisele linnades. Kuni 2005. aasta lõpuni võis Eesti linnades uusi apteeke avada sõltumata ümbruskonna elanikkonna arvust ja konkurentide lähedusest. Alates 1. jaanuarist 2006 ei tohi vastavalt ravimiseaduse muutusele uut apteeki avada linnades, kui seal on vähem kui 3000 elanikku ühe apteegi kohta, ning maal, kui 1 km raadiuses juba on apteek.

## 1. APTEEKIDE ARV

Eestis tegutseb kolme liiki apteeke: üldapteegid, veterinaarapteegid ja haiglaapteegid. Apteegil võib struktuuriüksustena olla kuni 3 haruapteeki.

Tegutsevate apteekide arv võib pidevalt muutuda seoses uute põhi- ja haruapteekide avamisega või olemasolevate apteekide sulgemisega. Osa apteeke võib seoses remondiga olla ka ajutiselt suletud. Lisainformatsiooni tegevusluba omavate apteekide ja nende struktuuriüksuste kohta leiab Raviameti kodulehel asuvast tegevuslubade registrist.

Aastatel 2004–2009 toimunud muutusi apteekide arvus kajastab tabel 1, kus on välja toodud tegevusluba omavate apteekide arv koos struktuuriüksustega aasta alguse seisuga.

**Tabel 1. Apteekide arv koos struktuuriüksustega 2004–2009**

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Üldapteegid	474	480	532	523	509	496
Haiglaapteegid	27	29	29	29	29	28
Veterinaarapteegid	25	23	11	10	8	7

\*Tegevusluba omavate apteekide arv koos struktuuriüksustega aasta alguse seisuga

Üldapteekide arv tõusis kuni 2006. aastani, mil hakkas kehtima piirang uute üldapteekide avamisele. Alates 2007. aastast on üldapteekide arv vähenenud. Üldapteekidest suleti 2008. aasta jooksul 14 põhiapteeki ja 17 haruapteeki. Samal ajal avati 5 põhiapteeki ja 13 haruapteeki. 2009. aasta jaanuari alguses oli Eestis tegevusluba väljastatud 308 üldapteegile, millel oli 188 struktuuriüksust.

Haiglaapteekide arv on kõige vähem muutunud, jäädes üldjoontes samaks. 2008. aastal suleti 1 haiglaapteek. 2009. aasta alguseks oli haiglaapteeke 23, lisaks 5 struktuuriüksust. Seega kokku 28. Neist 8 asusid Tallinnas, 3 Harjumaal, 3 Tartus ning 2 Ida-Virumaal. Ülejäänud maakondades oli ainult 1 haiglaapteek, välja arvatud Valga- ja Võrumaa, kus ei ole ühtegi haiglaapteeki.

Oluliselt on iga aastaga vähenenud tegutsevate veterinaarapteekide arv, võrreldes 2004. aastaga on viie aasta jooksul veterinaarapteekide arv vähenenud 72%. Veterinaarapteekide sulgemise üheks põhjuseks on 2006. aastast kehtima hakanud nõue, mille kohaselt ei või veterinaararsti osutaja olla veterinaarapteegi tegevusloa omaja. Samas võib veterinaararst osta veterinaararvimeid otse hulgimüüjalt. 2009. aasta alguse seisuga tegutses Eestis 7 veterinaarapteeki, neist 1 veterinaarapteegi struktuuriüksus.

Ülevaate kehtiva tegevusloaga apteekide ja nende struktuuriüksuste jaotumisest linnades ja maakondades 2009. aasta alguse seisuga annab tabel 2.

**Tabel 2. Apteekide jaotus linnades ja maakondades 01.01.2009 seisuga**

Linn/maakond	Üldapteek						Haiglaapteek +haruapteek	Veterinaar- apteek + haruapteek
	Põhi- apteek	Põhi- apteek linnas	Põhi- apteek maal	Haru- apteek	Haru- apteek linnas	Haru- apteek maal		
Harjumaa	20	8	12	14	6	8	3	
Tallinn	80	80		46	46		6+2	1
Hiiumaa	3	2	1	4		4	1	
Ida-Virumaa	18	17	1	19	15	4	1+1	
Narva	12	12		8	8		1	
Jõgevamaa	9	5	4	3	1	2	1	
Järvamaa	8	5	3	4	1	3	1	
Läänemaa	9	6	3	4	1	3	1	
Lääne- Virumaa	18	11	7	6	3	3	1	
Põlvamaa	8	4	4	6	2	4	1	1
Pärnu	18	18		5	5		1	1+1
Pärnumaa	9	2	7	6		6		
Raplamaa	9	2	7	8	2	6	1	
Saaremaa	8	5	3	7	4	3	1	1
Tartu	30	30		16	16		1+2	1
Tartumaa	13	4	9	12	1	11	1	
Valgamaa	13	9	4	2	1	1		
Viljandimaa	13	13		11	3	8	1	1
Võrumaa	10	7	3	7	3	4		
Kokku	308	240	68	188	118	70	23+5	6+1
<b>KÕIK KOKKU</b>	<b>496</b>						<b>28</b>	<b>7</b>

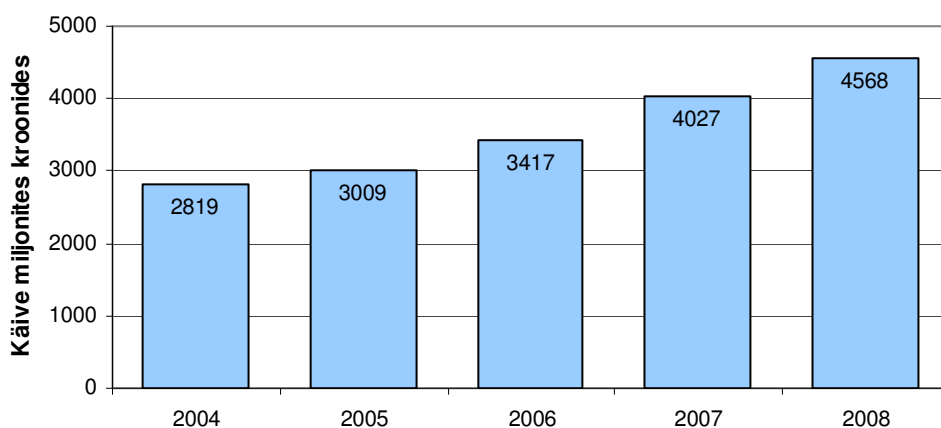
Kõigist üldapteekidest neljandik asub Tallinnas. 35% üldapteekide struktuuriüksustest asuvad suuremates linnades – Tallinnas ja Tartus. 72% kõikidest üldapteekidest ja nende struktuuriüksustest asuvad linnades. Kui vaadelda maakondi ja nelja suurimat linna eraldi, siis arvuliselt oli kõige enam apteeke peale Tallinna ja Tartu veel Ida-Virumaal, Harjumaal, Tartumaal, Viljandimaal ja Lääne-Virumaal. Kõige vähem apteeke on Hiiumaal, Jõgevamaal ja Järvamaal.

Enamustes maakondades asuvad põhiapteegid nii linnas kui maal, ainult Viljandimaal asuvad kõik põhiapteegid linnades. Maal asuvatest üldapteekidest pooled on põhiapteegid ja pooled haruapteegid. Kõige enam maa-apteeke on Harjumaal ja Tartumaal.

## 2. APTEEKIDE KÄIVE

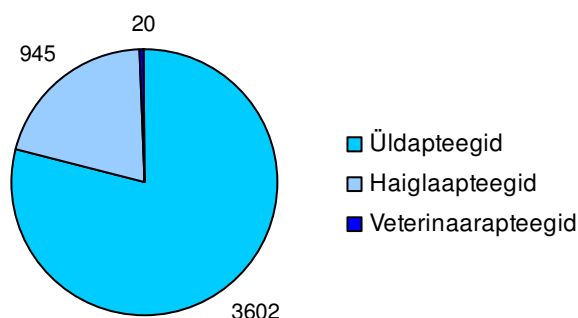
Apteekide käive koosneb ravimite ja muude kaupade käibest. Kui vaadata üld-, haigla- ja veterinaarapteekide kogukäivet koos, on kõigi aasta jooksul tegutsenud apteekide ja nende struktuuriüksuste kogukäive viimase viie aasta jooksul suurenenud keskmiselt 14% aastas. Kõikide apteekide (üld-, haigla- ja veterinaarapteekide) kogukäive aastatel 2004–2008 on esitatud joonisel 1.

Joonis 1. Eesti apteekide kogukäive 2004-2008



Kõigi aasta jooksul tegutsenud apteekide ja nende struktuuriüksuste kogukäive 2008. aastal oli ~4568 miljonit krooni, mis võrreldes aastaga 2007 on suurenenud 13%. Joonisel 2 on välja toodud üld-, haigla- ja veterinaarapteekide osa kogukäibest aastal 2008.

Joonis 2. Eesti apteekide kogukäive 2008, miljonites kroonides



Üldapteekide käive 2008. aastal oli 3602 miljonit krooni, haiglaapteekide käive 945 miljonit krooni ning veterinaarapteekide käive 20 miljonit krooni. ~79% kõikide apteekide käibest moodustab üldapteekide käive. Haiglaapteekide käive moodustab

apteekide kogukäibest ~21%. Veterinaarapteekide osa on kõige väiksem, jäädes alla 1%. Võrreldes 2008. aasta tulemusi aastaga 2007 on kõige enam suurenenud haiglaapteekide käive, mis on tõusnud 24% võrra. Üldapteekide kogukäive on suurenenud 11% võrra ja veterinaarapteekide käive 5% võrra.

Ülevaate kogukäibe jagunemisest maakondade ja nelja suurema linna vahel 2008. aastal annab tabel 3. Arvestatud on nii üld-, haigla- kui veterinaarapteekide kogukäivet.

**Tabel 3. Apteekide kogukäive suuremates linnades ja maakondades 2008**

Linn/Maakond	Kogukäive miljonites kroonides	% kogukäibest
Tallinn	2055	45,0
Tartu	696	15,2
Pärnu	244	5,3
Ida-Virumaa	212	4,6
Harjumaa	175	3,8
Lääne-Virumaa	166	3,6
Viljandimaa	144	3,2
Narva	139	3,0
Saaremaa	105	2,3
Võrumaa	88	1,9
Järvamaa	82	1,8
Valgamaa	81	1,8
Jõgevamaa	77	1,7
Põlvamaa	67	1,5
Raplamaa	62	1,4
Läänemaa	62	1,4
Tartumaa	58	1,3
Pärnumaa	32	0,7
Hiiumaa	24	0,5

Apteekidest väljastatud ravimite käive 2008. aastal on toodud tabelis 4. Kõige suurem ravimite osakaal kogukäibest oli üldapteekides, mis moodustas 79%. Haiglaapteekides oli ravimite osakaal 67%, sest haiglad vajavad suuremal hulgal meditsiiniseadmeid, hügieeni- ja põetusvahendeid, mis ei kuulu ravimite hulka. Veterinaarapteekides oli ravimite osakaal alla poole, enamasti väljastatakse loomatoitu ja muid igapäevaseid loomatarbeid. Viie aastaga (võrreldes aastaga 2004) on ravimite osakaal üldapteekides vähenenud 2% võrra, haiglaapteekides tõusnud 6% võrra ja veterinaarapteekides tõusnud 5% võrra.

**Tabel 4. Ravimite käive apteekides 2008, miljonites kroonides**

	Ravimite käive	% kogukäibest
Üldapteegid	2853	79
Haiglaapteegid	633	67
Veterinaarapteegid	9	44

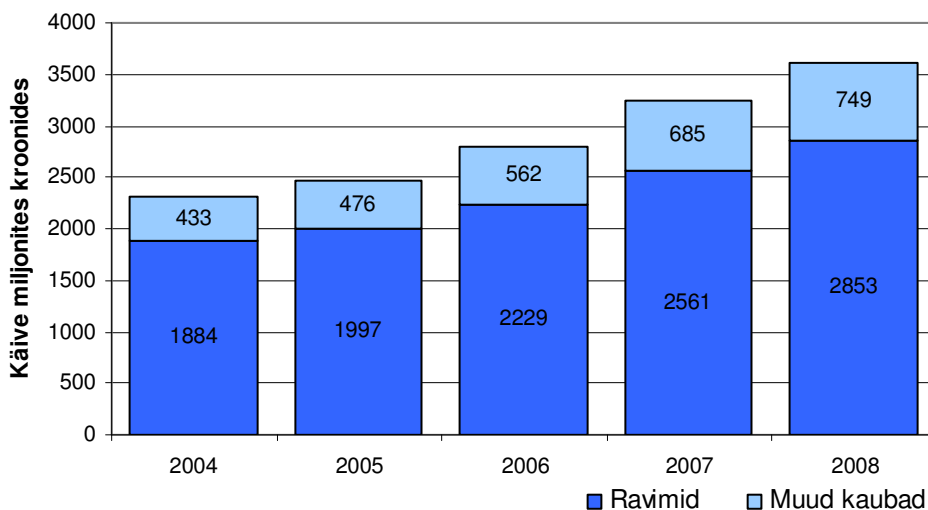
Inimestel kasutamiseks mõeldud ravimite turumaht Eestis 2008. aastal hulгимüügihindades oli 2922 miljonit krooni, millest üldapteekidele väljastati ravimeid ligikaudu 2298 miljoni krooni eest (käibemaksuta). Üldapteekidele väljastati lisaks veterinaarravimeid ligikaudu 4 miljoni krooni eest. Üldapteekide ravimite käive koos veterinaarravimitega oli 2853 miljonit krooni (koos 5%-lise käibemaksuga).

Ravimite käive üld- ja haiglaapteekides aastal 2008 oli kokku 3486 miljonit krooni. Jagades saadud summa kõigi Eesti elanike vahel saame, et üldised kulutused ravimitele ühe elaniku kohta olid ligikaudu 2600 krooni aastas, mis on ~14% rohkem kui 2007. aastal.

### 3. ÜLDAPTEEGID

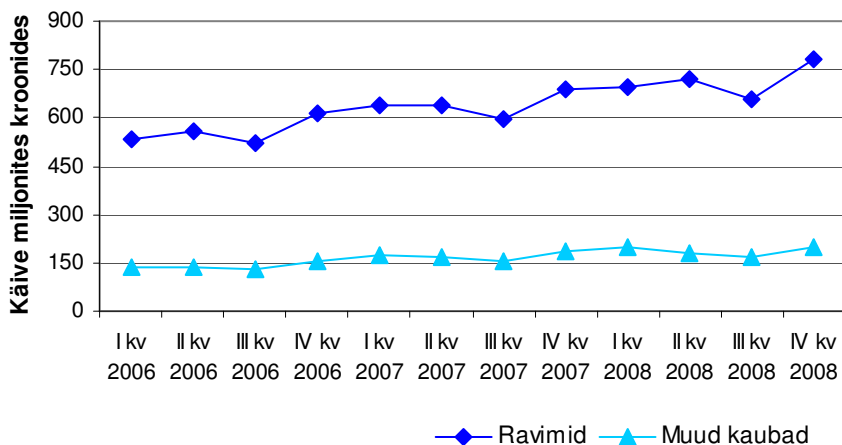
Üldapteekide käive koosneb ~80% ulatuses ravimite ja ~20% ulatuses muude kaupade käibest (joonis 3). Muude kaupade hulka kuuluvad apteegis müüdadavad hügieenitarbed, põetusvahendid, meditsiintechnika, toidulisandid, kosmeetika jm.

Joonis 3. Üldapteekide kogukäive aastatel 2004-2008



Apteekide käive on sesoone iseloomuga, st seotud aastaajaga (joonis 4). Teise kvartali käive võrreldes esimese kvartali käibega suureneb, kolmandas kvartalis käive langeb ning hakkab taas tõusma aasta viimastel kuudel. Apteekide käibe sesoonsust mõjutab kõige enam ravimite, eriti soodusravimite käive. Sesoonsust ei mõjuta oluliselt muude kaupade käive, mille osakaal apteegis on väiksem kui ravimite osakaal. Muude kaupade käive on pisut suurem aasta alguses ja lõpus ning väiksem aasta keskel.

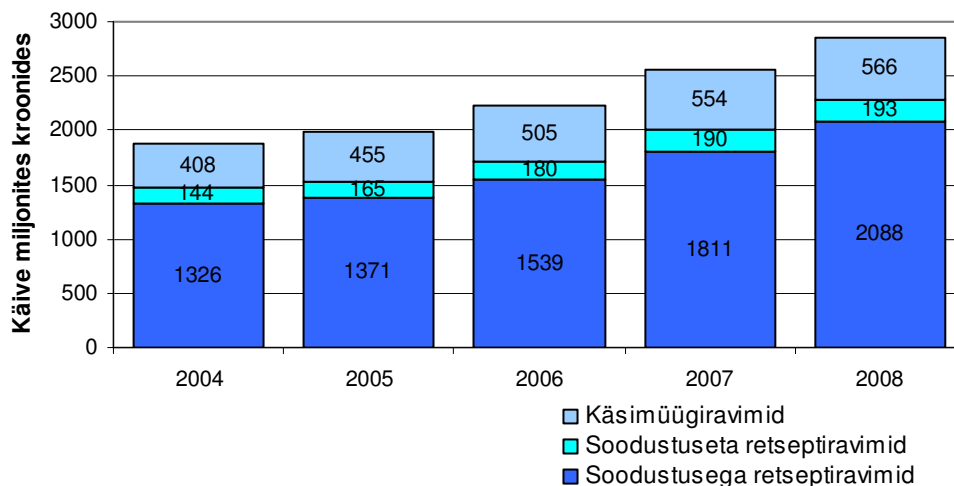
Joonis 4. Üldapteekide kvartaalne käive 2006-2008



Keskmine kvartaalne ravimikäive üldapteekides oli aastatel 2004–2008 vastavalt 471, 499, 557, 641 ja 713 miljonit krooni. Muude kaupade käive on aastate jooksul samuti kasvanud, olles 2008. aasta neljandas kvartalis 197 miljonit krooni.

Ravimite käibe võib jaotada käsimüügiravimite, retseptiravimite ja veterinaarravimite käibeks. Käsimüügiravimid moodustavad ravimite käibest veidi alla neljandiku. Retseptiravimite käibe võib omakorda jaotada soodustusega ja soodustuseeta retseptide alusel väljastatud ravimite käibeks. Kõige enam väljastatakse üldapteekidest inimesel kasutamiseks mõeldud ravimeid soodustusega retseptide alusel (joonis 5).

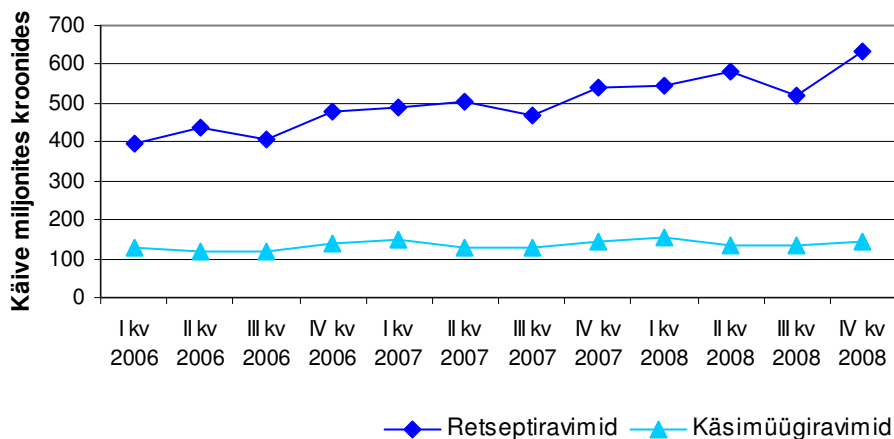
**Joonis 5. Käsimüügi- ja retseptiravimite käive üldapteekides aastatel 2004-2008**



Veterinaarravimite käive on kõige suurem teises kvartalis. Keskmise veterinaarravimite kvartaalne käive üldapteekides 2008. aastal oli 1,7 miljonit krooni.

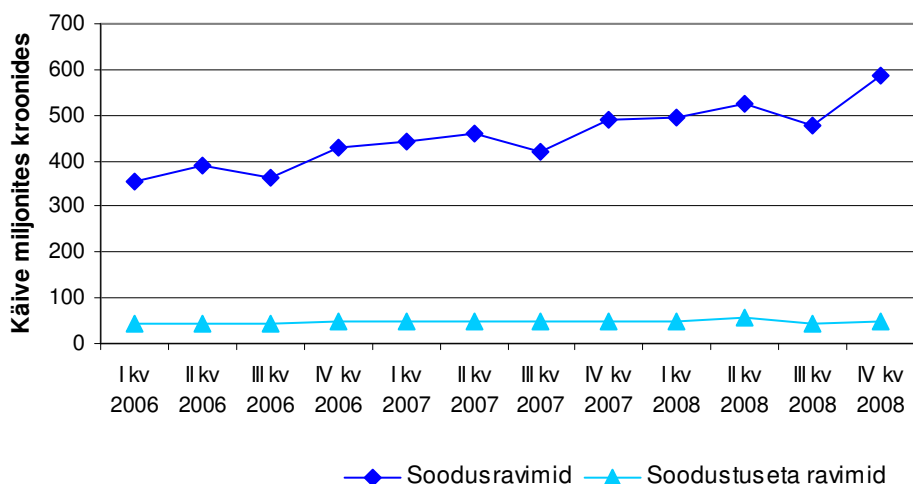
Retseptiravimite käive on suurem teises ja eriti neljandas kvartalis. Keskmise kvartaalne retseptiravimite käive aastatel 2004–2008 oli vastavalt 368, 384, 430, 500 ja 570 miljonit krooni, kasvades keskmiselt 14% aastas. Käsimüügiravimite käive on sarnaselt muude kaupade käibega pisut suurem esimeses ja neljandas kvartalis. Käsimüügiravimite keskmine kvartaalne käive oli võrreldavatel aastatel vastavalt 102, 114, 126, 139 ja 142 miljonit krooni. Käsimüügiravimite keskmine käive kvartalis vaadeldaval perioodil muutus vähem, keskmiselt 8% aastas, viimasel aastal vaid 2%. Seetõttu mõjutab üldist ravimite käibe kasvu just retseptiravimite kasutus.

**Joonis 6. Ravimite kvartaalne käive üldapteekides 2006-2008**



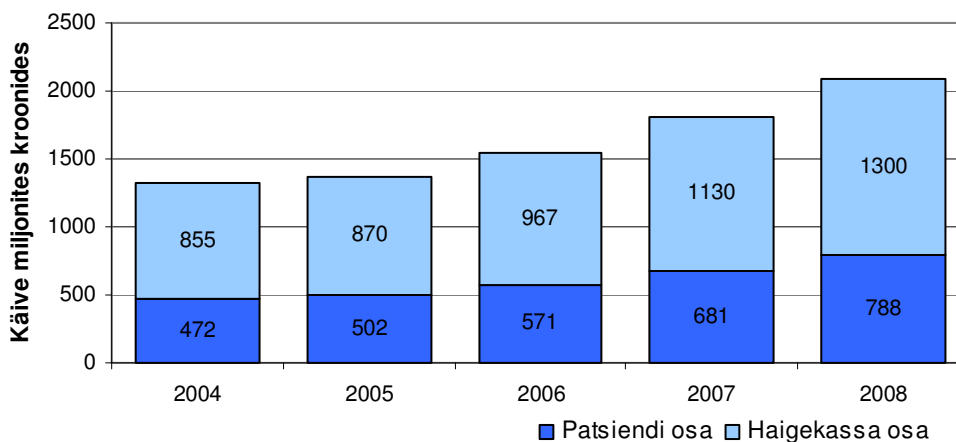
Ravimite käibe tõus on üha enam mõjutatud eelkõige soodusravimite käibe tõusust, kuna soodustuseta ravimite käive on aasta-aastalt järjest vähem muutunud (joonis 7). Võrreldes 2007. aastaga suurenes soodustuseta ravimite käive 2008. aastal vaid 1,6%. Soodusravimite käive on viimastel aastatel suurenenud keskmiselt 15% aastas. Soodusravimite käibes on ka sesoonsus kõige märgatavam.

**Joonis 7. Retseptiravimite käive üldapteekides 2006-2008**



Soodusravimid moodustavad keskmiselt 90% retseptiravimite käibest. Soodusravimite maksumusest tasus patsient 2008. aastal ~37% ja Eesti Haigekassa ~63%. See suhe on püsinud viimastel aastatel stabiilsena ehk patsient tasub soodusravimite eest ligikaudu 1/3 ja Eesti Haigekassa ligikaudu 2/3. Soodusretsepti keskmist maksumust mõjutab nii väljastatud soodusravimite kogus, hind kui ka konkreetse soodusravimi valik, st kas kasutatakse sama toimeainega kallimaid või odavamaid ravimipreparaate. 2008. aastal oli keskmine soodusretsepti maksumus 314 krooni, mis on ~3% võrra suurem kui 2007. aastal.

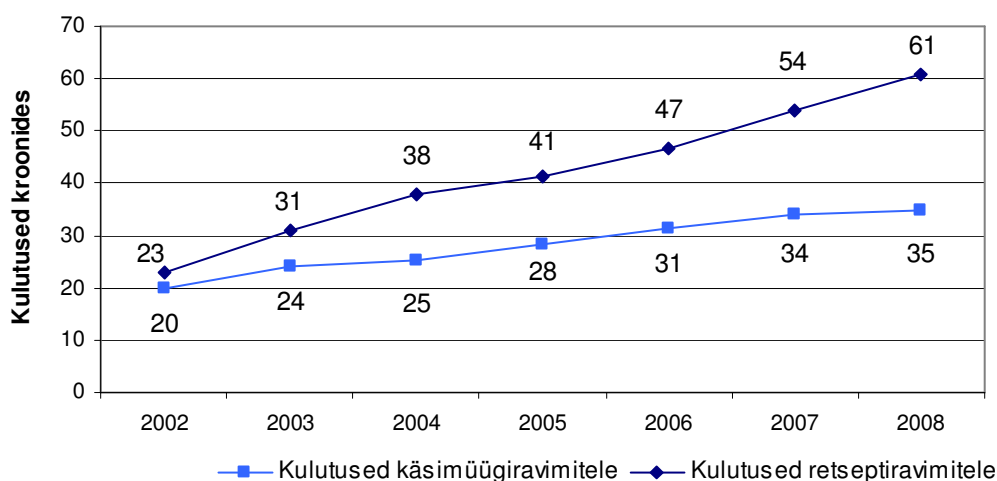
**Joonis 8. Soodustusega retseptiravimite käive üldapteekides aastatel 2004-2008**



Seoses ravimite käibe suurenemisega aastate jooksul on suurenenud ka patsientide kulutused ravimitele. Käsimüügiravimite korral tasub patsient ravimite eest täies ulatuses. Retseptiravimite korral sõltub patsiendi poolt tasutud osa sellest, kas tegemist on soodusravimiga või mitte ning sellest, kui suur on soodustuse määr või piirhind antud ravimi korral. Retseptiravimitele tehtud kulutuste arvutamisel on arvestatud, et soodustusega retseptiravimite maksumuse tasub patsient täies ulatuses ning soodustusega ravimite korral on arvestatud ainult patsiendi poolt tasutud osa. Haigekassa poolt kompenseeritavat summat, sealhulgas täiendavat ravimihüvitist patsiendile, pole arvestatud.

Igakuised otsesed kulutused ravimitele ühe elaniku kohta aastatel 2004–2008 on toodud joonisel 9. Aastal 2002 olid ühe elaniku kulutused ühes kuus nii käsimüügi- kui ka retseptiravimitele peaaegu sama suured (vastavalt 20 ja 23 krooni). Keskmiselt on elanike kulutused ravimitele suurenenud iga aastaga 13%. Viimase viie aasta jooksul on ühe elaniku kulutused ühes kuus retseptiravimitele tõusnud 60% ja käsimüügiravimitele 40%. Jooniselt on näha, et iga Eesti elanik kulutas 2008. aastal ravimitele ühes kuus keskmiselt 96 krooni, aastas üle 1150 krooni.

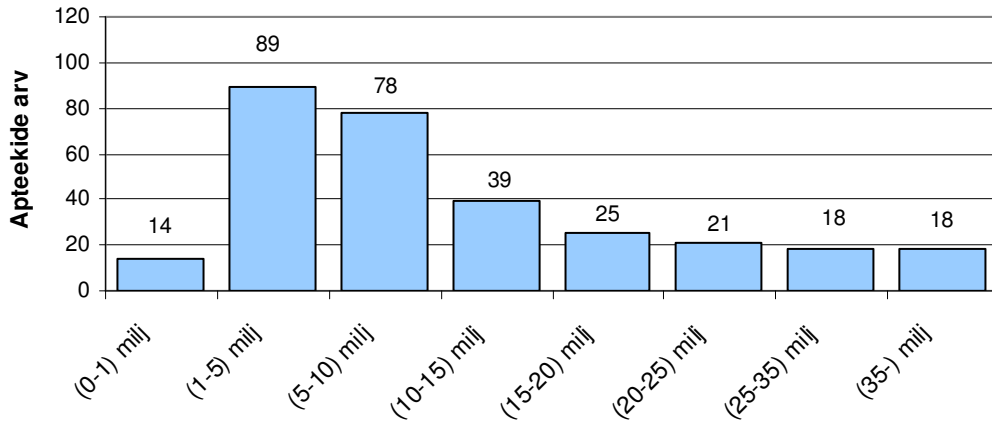
**Joonis 9. Kulutused ravimitele ühes kuus ühe elaniku kohta aastatel 2002-2008**



Ülevaate tegutsevate üldapteekide suurusest annab nende grupeerimine aastakäivete alusel. Võrdlusesse on kaasatud kogu 2008. aasta jooksul tegutsenud üldapteegid koos struktuuriüksustega. Aptekide poolt esitatavate aruannete põhjal ei ole võimalik põhiapteegi ja struktuuriüksuste käivet üksteisest eristada. Seega on võrdluses üldapteeki ja tema struktuuriüksuseid käsitletud ühe üksusena.

Jooniselt 10 on näha, et kõige enam on Eestis üldapteekide 1–5 miljonilise aastakäibega, siiski on nende üldarv võrreldes 2007. aastaga vähenenud 16 võrra. Teised suuremad muutused võrreldes 2007. aastaga on toimunud 20–25 miljoni ja enam kui 35 miljoni suuruse aastakäibega apteekide arvus, mis on suurenenud vastavalt 9 ja 4 apteegi võrra. Teistes rühmades olid muutused väiksemad.

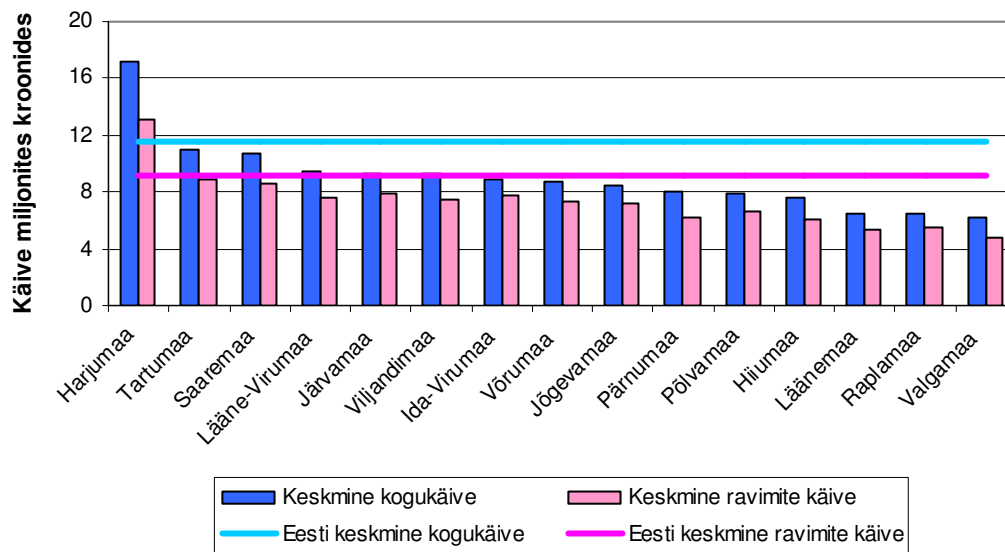
**Joonis 10. Üldapteekide jaotus aastakäivate alusel, 2008**



Aastatel 2004-2007 oli üldapteekide keskmine käive vastavalt 7,6; 7,9; 8,8 ja 10,2 miljonit krooni. Keskmine käive 2008. aastal on võrreldes 2007. aastaga suurenenud ~13% võrra. Kogu Eesti võrdluses oli üldapteekide keskmine kogukäive 2008. aastal 11,5 miljonit krooni ja ravimite keskmine käive 9,1 miljonit krooni.

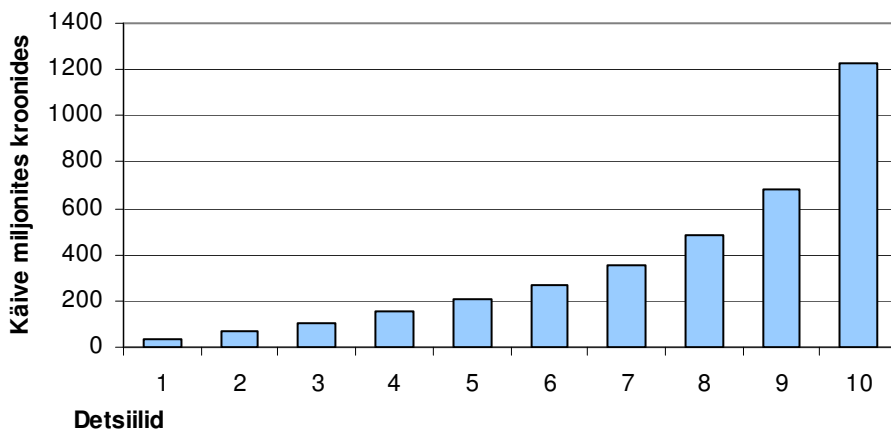
Kui vaadata üldapteekide käivet eraldi maakondade lõikes, on näha, et nii suure keskmise käibe põhjustavad eelkõige Tallinna apteegid, kus keskmine aasta kogukäive oli 19,5 miljonit krooni ja keskmine ravimite käive 14,8 miljonit krooni. Kõigi ülejäänud üldapteekide keskmine kogukäive oli 8,9 ja keskmine ravimite käive 7,2 miljonit krooni.

**Joonis 11. Üldapteekide keskmine käive maakondade lõikes, 2008**



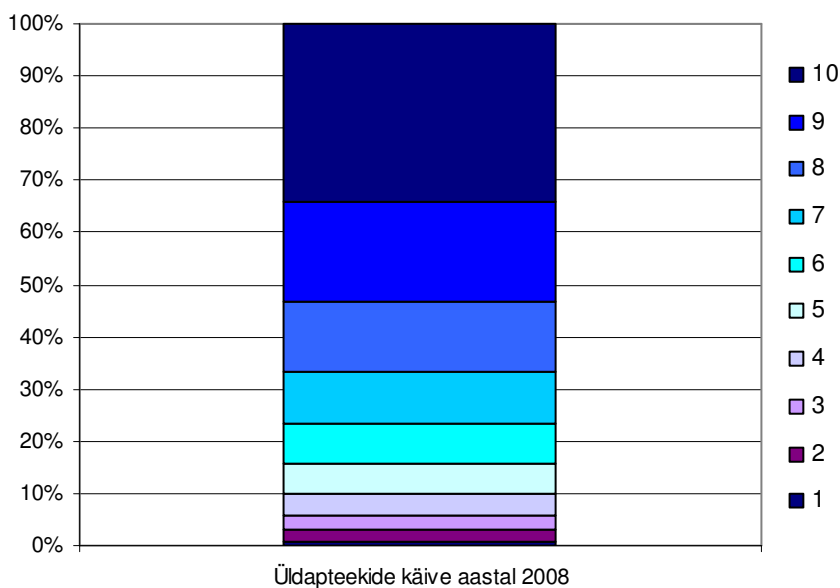
Apteekide käivete erinevust iseloomustab apteekide jaotamine detšiilidesse, kus igas detšiilis on võrdne arv apteeke (arvestatud on terve aasta tegutsenud apteeke).

**Joonis 12. Üldapteekide aastakäibe detšiilid, 2008**



Detsiilidesse jaotamisel reastatakse apteegid aastakäivete alusel ja jagatakse nad kümnesse arvuliselt võrdsesse gruppi, kusjuures esimesse detšiili kuuluvad 30 kõige väiksema ja kümnendasse detšiili 30 kõige suurema aastakäibega apteeki. Esimesse ja kümnendasse detšiili kuuluvate apteekide keskmised aastakäibed erinevad 36 korda. Jooniselt 13 on näha, et esimesse seitsmesse detšiili kuuluvad apteegid andsid üldapteekide kogukäibest sama suure osa kui 30 suurima aastakäibega apteeki (ehk 10. detšiil).

**Joonis 13. Erinevatesse detšiilidesse kuuluvate apteekide panus üldapteekide kogukäibesse aastal 2008**



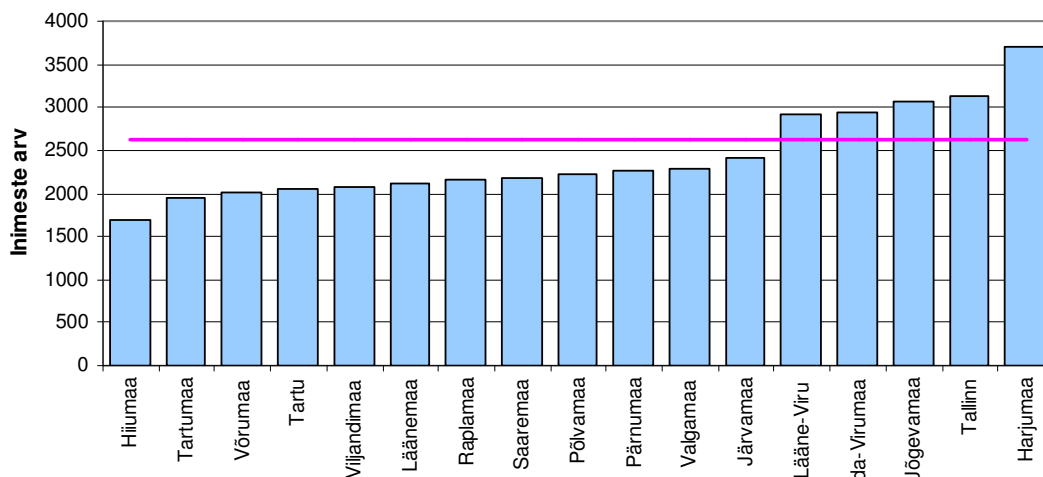
Ligikaudu 60% üldapteekidest valmistasid 2008. aasta jooksul ravimeid nii seeriaviisiliselt kui ka ektemporaalsete retseptide alusel. Kokku valmistati 2008. aasta jooksul üldapteekides ~242 000 pakendit, neist ektemporaalseid ravimeid üle 64 000 pakendi. Valmistamise ja jaendamise eest võeti tasu ligikaudu 1,8 miljonit krooni. Keskmiselt lisandus seega valmistatud ravimi hinnale valmistamis- ja jaendamistasude näol veidi üle 7 krooni. Seeriaviisilisi pakendeid valmistati kõige enam Tartus ja Võrumaal, seevastu Raplemaal ei valmistatud ühtki seeriaviisilist pakendit. Ektemporaalseid ravimeid valmistati kõige enam Tallinna apteekides, moodustades 46% kõigist 2008. aastal valmistatud ektemporaalsetest pakenditest. Tootja pakendi jaendamine oli üle Eesti suhteliselt ühtlane, vaid Jõgeva- ja Raplemaal ei jaendatud ühtki pakendit. Seeriaviisilisi, ektemporaalseid ja jaendatud pakendeid kokku valmistati kõige enam Tartus, Võrumaal ja Tallinnas, moodustades 74% kõigist 2008. aastal üldapteekides valmistatud pakenditest.

Lisaks jaemüügile väljastavad üldapteegid ravimeid ja muid kaupu ka asutustele. Üldapteegid väljastasid 2008. aastal tervishoiuasutustele ravimeid ja muid kaupu ~73 miljoni krooni eest. Muudele asutustele (nt koolid, lasteaiad jm) müüdi ravimeid ja muid kaupu ~13 miljoni krooni eest.

2008. aasta lõpul töötas Eesti üldapteekides, sh struktuuriüksustes, 795 proviisorit, 552 farmatseuti ning 495 muud töötajat. Ühes keskmise suurusega apteegis töötab üldjuhul 2 proviisorit, 1 farmatseut ning 1 muu töötaja.

Visuaalse pildi Eesti apteegivõrgustikust annab maakonniti arvutatud inimeste arv seal asuva ühe ravimite jaemüügikoha (üldapteek või üldapteegi struktuuriüksus) kohta joonisel 14. Arvutamiseks kasutatud rahvaarv pärineb Statistikaameti regionaalarengu andmebaasist. Horisontaalne joon viitab Eesti keskmisele. Keskmiselt oli 2008. aasta esimese jaanuari seisuga Eestis 1 ravimite jaemüügikoht 2634 inimese kohta. Keskmise tasemega võrreldes on enamuses maakondades inimesi ühe tegevusloaga ravimite müügikoha kohta vähem. Seevastu Harjumaal, Tallinnas, Jõgevamaal ning Ida- ja Lääne-Virumaal on ühe apteegi kohta ligikaudu 3000 elanikku või enam.

**Joonis 14. Inimeste arv 1 apteegi kohta erinevates maakondades 2008. aastal võrreldes Eesti keskmisega**



#### 4. VETERINAARAPTEEGID

2009. aasta alguses tegutses Eestis 6 veterinaarapteeki, lisaks ka üks haruapteek. 2004. aastal tegutses peaaegu kõigis maakondades, va Hiiumaal, Järvamaal ja Lääne-Virumaal, vähemalt üks veterinaarapteek. Viis aastat hiljem oli veterinaarapteek vaid kuues maakonnas.

Ülevaate veterinaarapteekide arvust ja jaotumisest maakondades aastatel 2004–2009 annab tabel 5.

**Tabel 5. Veterinaarapteekide jaotumine maakondades 2004–2009.**

Veterinaarapteekide arv*	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tallinn ja Harjumaa	2	2	1	1	1	1
Hiiumaa						
Ida-Virumaa	1	1				
Jõgevamaa	1	1	1			
Järvamaa						
Läänemaa	1	1	1	1		
Lääne-Virumaa						
Põlvamaa	2	2	2	2	1	1
Pärnumaa	4	3	2	2	2	2
Raplamaa	1					
Saaremaa	3	2	1	1	1	1
Tartumaa	4	3	1	1	1	1
Valgamaa	2	2				
Viljandimaa	2	2	1	1	1	1
Võrumaa	2	1	1	1	1	
<b>KOKKU</b>	<b>25</b>	<b>23</b>	<b>11</b>	<b>10</b>	<b>8</b>	<b>7</b>

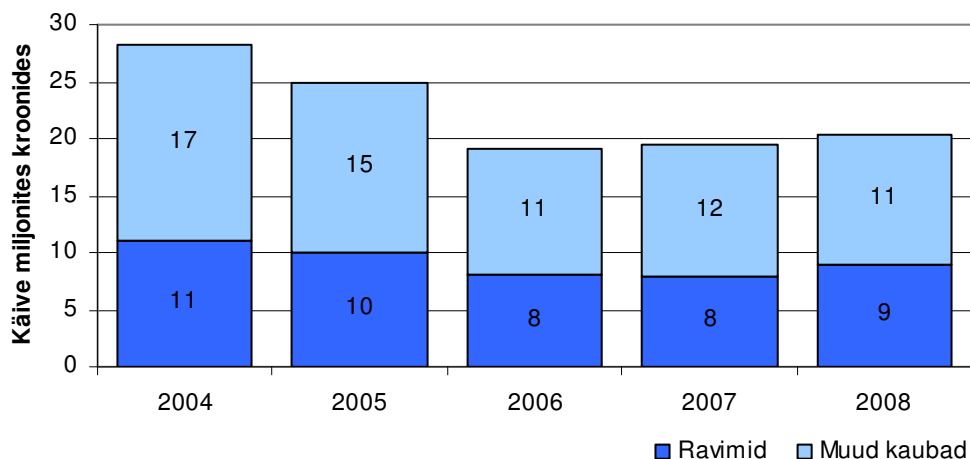
\*apteeke koos struktuuriüksustega aasta alguse seisuga

Veterinaarapteekide arv on iga aastaga järjest vähenenud, mille üheks põhjuseks on 2006. aastast kehtima hakanud nõue, mille kohaselt ei või veterinaarapteegi tegevusloa omaja samal ajal veterinaarapteegi tegevusloa omaja. Samas võib veterinaararst osta veterinaarapteekide otse hulgimüüjatelt. 2008. aastal väljastasid hulgimüüjad ligikaudu 77% veterinaarapteekide otse tegutsevatele veterinaararstidele või põllumajandusettevõtetele esindavale veterinaararstidele, 15% teistele asutustele ning kõigest 5% veterinaarapteekidele ja 3% üldapteekidele.

Veterinaarapteekide arvu vähenemisega seoses on langenud ka veterinaarapteekide kogukäive (joonis 15), vaid viimase kolme aasta käibed on suhteliselt sarnased. Kogukäibe langus on toimunud enam muude kaupade arvelt: viie aasta jooksul on muude kaupade käive vähenenud ~34%, ravimite käive on vähenenud 19%. Sarnaselt üldapteekidele moodustab veterinaarapteekide käibe ravimite käive ja muude kaupade käive. Erinevalt üldapteekidest moodustab veterinaarapteekide käibest suurema osa muude kaupade käive.

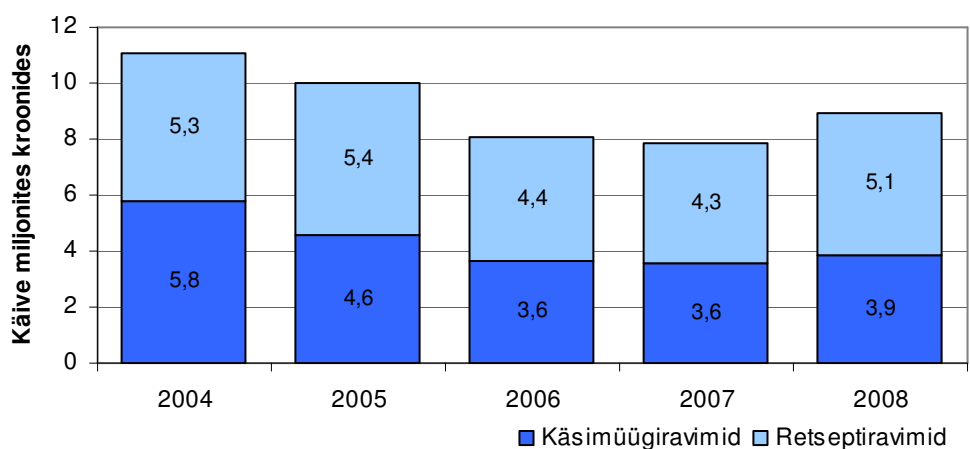
Veterinaarapteekide ravimite käive oli 2008. aastal 44% ja muude kaupade käive 56%. Muude kaupade domineerimise üheks põhjuseks on kindlasti asjaolu, et veterinaararstid ei pea ravimeid ostma veterinaarapteegist, vaid saavad neid osta otse hulgimüügiettevõtetest. Loomaomanikud saavad ravimeid veterinaararstidelt ja veterinaarapteegist ostetakse peamiselt loomatoitu ja muid igapäevaseid loomatarbeid.

**Joonis 15. Veterinaarapteekide kogukäive aastatel 2004-2008**



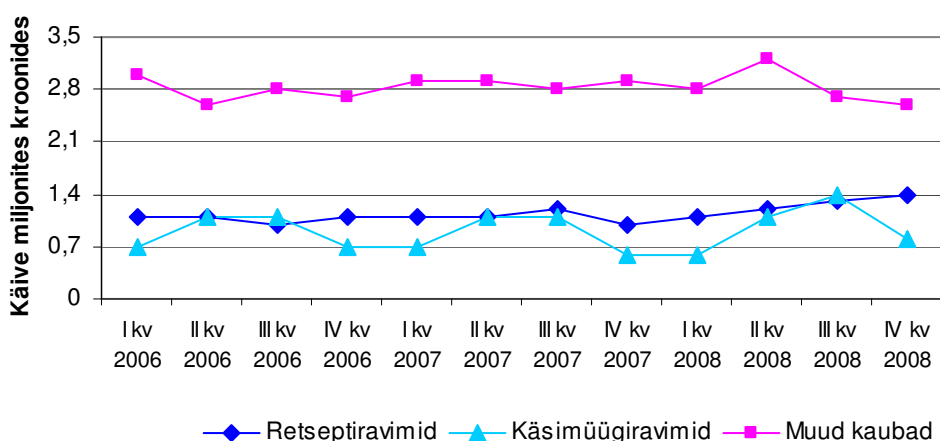
Ka veterinaarravimeid väljastatakse retsepti alusel või käsimüügist. Kui üldapteekides moodustab reeglina suurema osa ravimite käibest retseptiravimite käive, siis veterinaarapteekides müüdi varasematel aastatel rohkem käsimüügiravimeid. Käsimüügiravimite käive oli retseptiravimite käibest suurem kuni 2004. aasta neljanda kvartalini. Alates 2004. aasta lõpust hakkas veterinaarapteekide arv kiiresti vähenema ning retseptiravimite käive ületas käsimüügiravimite käibe (joonis 16).

**Joonis 16. Veterinaarapteekide ravimite käive aastatel 2004-2008**



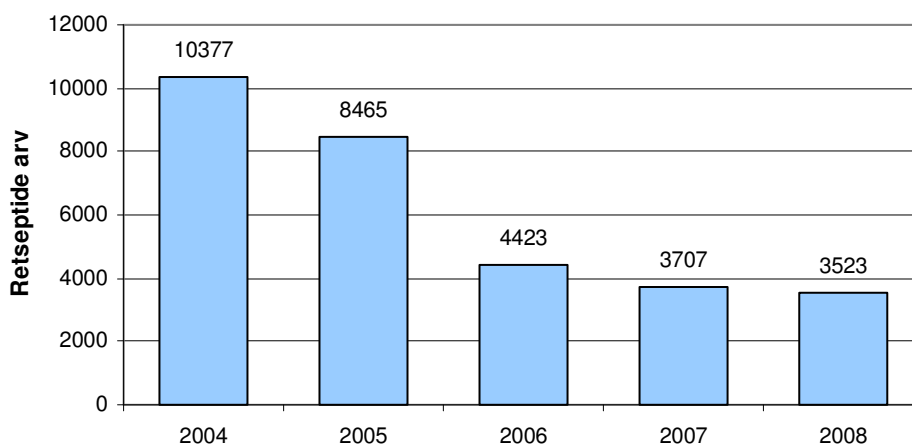
Sesoonsus avaldub ka veterinaarapteekide käibes, eriti käsimüügist väljastatavate veterinaaravimite käibes. Müük aktiveerub aasta teises ja kolmandas kvartalis, kui loomadel kasutatakse kirpude ja puukide vastaseid preparaate. Jooniselt 17 on näha, et käsimüügiravimite käive saavutas sesoonselt, st 2006. ja 2007. aasta teises ja kolmandas kvartalis, sama taseme retseptiravimite käibega. 2006. ja 2008. aasta kolmandas kvartalis käsimüügiravimite käive ületas taas retseptiravimite käibe. Kokkuvõttes on retseptiravimite käive siiski suurem kui käsimüügiravimite käive.

**Joonis 17. Veterinaarapteekide kvartaalne käive 2006-2008**



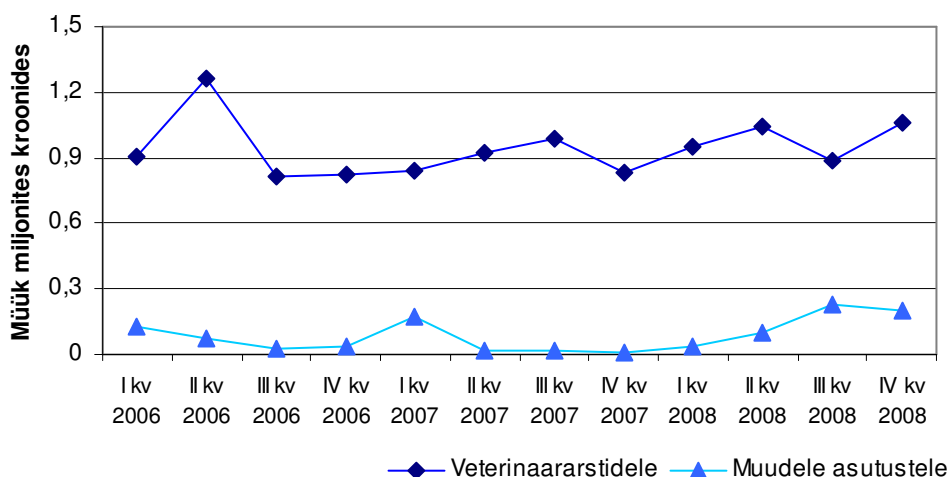
Veterinaarapteekidest väljastatakse retseptiravimeid nii tellimislehtede kui retseptide alusel. Veterinaarapteekides käideldud retseptide arv on aasta-aastalt vähenenud (joonis 18). Retseptiravimite käive veterinaarapteekides on viie aastaga vähenenud ~4%, samas retseptide arv on vähenenud 66%. Kuigi retseptiravimite käive veterinaarapteekides kasvas 2008. aastal võrreldes eelmise aastaga ~18%, vähenes retseptide arv ka nende aastate võrdluses ~5%.

**Joonis 18. Retseptide arv veterinaarapteekides 2004-2008**



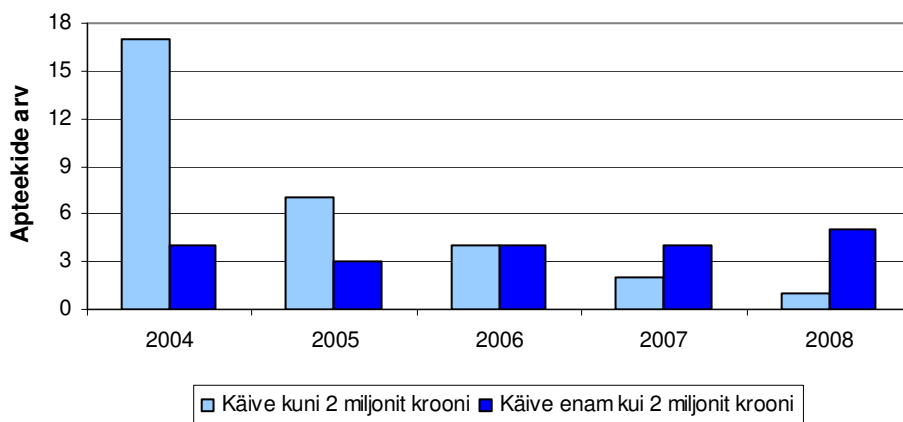
Müük veterinaarapteekidest otse veterinaararstidele (joonis 19) vähenes seoses veterinaarapteekide arvu vähenemisega. Samuti põhjusel, et veterinaararvimate osas esindab teisi asutusi veterinaararst, kes vajadusel saab ravimid osta otse hulgimüüjalt. Ka müük teistele asutustele kahanes aastail 2006–2007 peaaegu olematuks, hakates 2008. aastal taas veidi tõusma.

**Joonis 19. Müük teistele asutustele veterinaarapteekidest 2006–2008**



Ülevaate aastatel 2004–2008 tegutsenud veterinaarapteekide käibest annab nende jaotamine gruppidesse aastakäivete alusel (joonis 20), kusjuures võrdluses on arvestatud ainult kogu aasta vältel tegutsenud apteeke. Kuni 2- miljonilise aastakäibega apteeke on viie aasta jooksul jäänud järjest vähemaks, samas ei ole suurema käibega apteekide arv oluliselt muutunud.

**Joonis 20. Veterinaarapteekide jaotus aastakäivete alusel 2004-2008**



2004. aastal oli 80% veterinaarapteekidest alla 2-miljonilise aastakäibega, 2005. aastal kahanes nende arv 10 võrra. 2006. aastal oli poolte kogu aasta tegutsenud veterinaarapteekide aastakäive väiksem kui 2 miljonit krooni, kogu 2007. aasta jooksul tegutsenud veterinaarapteekidest aga kolmandikul väiksem kui 2 miljonit krooni. 2008. aastal moodustasid vastupidiselt 2004. aastale 80% enam kui 2-miljonilise käibega veterinaarapteegid.

2008. aastal jäid veterinaarapteekide aastakäibed vahemikku 1 kuni 7 miljonit krooni. Veterinaarapteekide keskmine aastakäive 2008. aastal oli 3,4 miljonit krooni. Aastatel 2004-2007 olid vastavad näitajad 1,2; 1,9; 2,3, ja 3,1 miljonit krooni. Seega on veterinaarapteekide arv oluliselt vähenenud, aga tegutsevate veterinaarapteekide keskmine aastakäive on viie aastaga tõusnud peaaegu kolmekordseks .

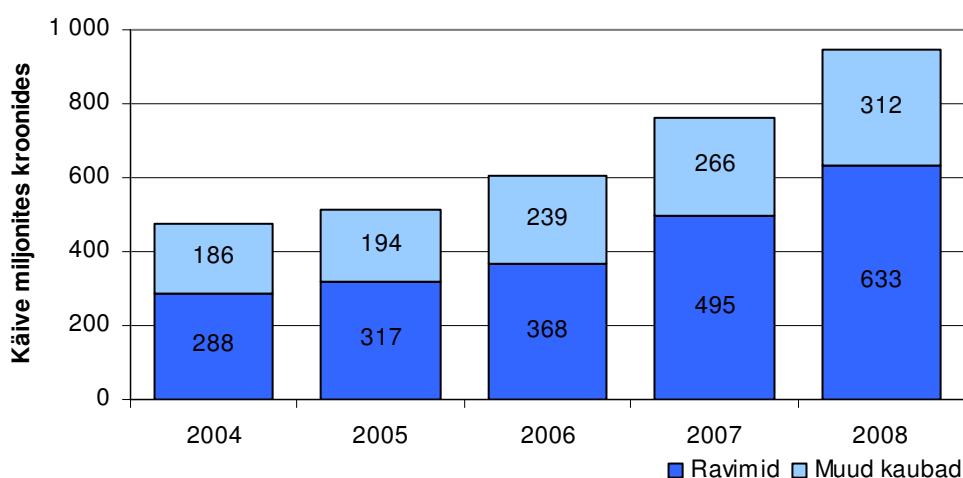
Veterinaarapteekides töötavad peamiselt veterinaararstid. Kokku töötas 2008. aasta lõpus kuues veterinaarapteegis ja ühes haruapteegis 12 veterinaararsti ja 4 muud töötajat. Keskmise suurusega veterinaarapteegis töötab 2 veterinaararsti ja 1 muu töötaja.

## 5. HAIGLAAPTEEGID

2008. aasta alguses tegutses Eestis 24 haiglaapteeki koos 5 struktuuriüksusega. Aasta jooksul suleti 1 haiglaapteek. 2009. aasta 1. jaanuari seisuga oli haiglaapteeke 23, lisaks 5 struktuuriüksust, seega kokku 28. Neist 8 asusid Tallinnas, 3 Harjumaal, 3 Tartus ning 2 Ida-Virumaal. Ülejäänud maakondades oli ainult 1 haiglaapteek, välja arvatud Valga- ja Võrumaa, kus ei ole ühtegi haiglaapteeki.

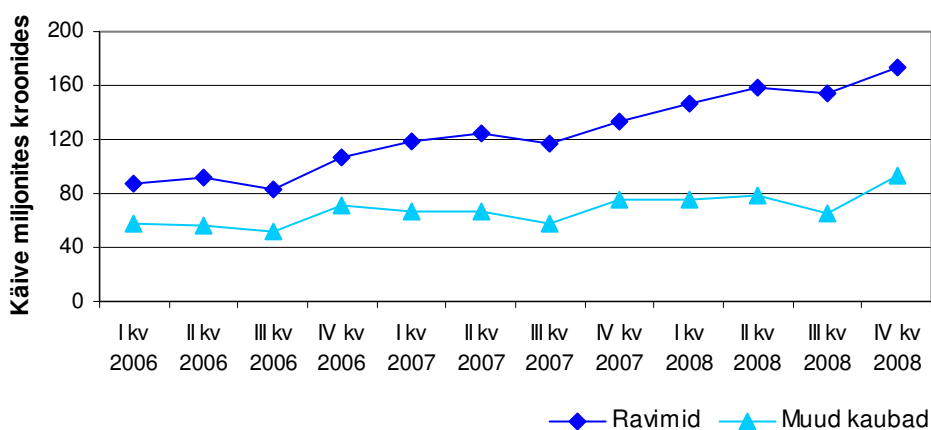
Haiglaapteekide käive 2008. aastal oli 945 miljonit krooni. Sellest ravimite käive oli 633 miljonit krooni, mis moodustab 67% kogukäibest.

Joonis 21. Haiglaapteekide kogukäive aastatel 2004-2008



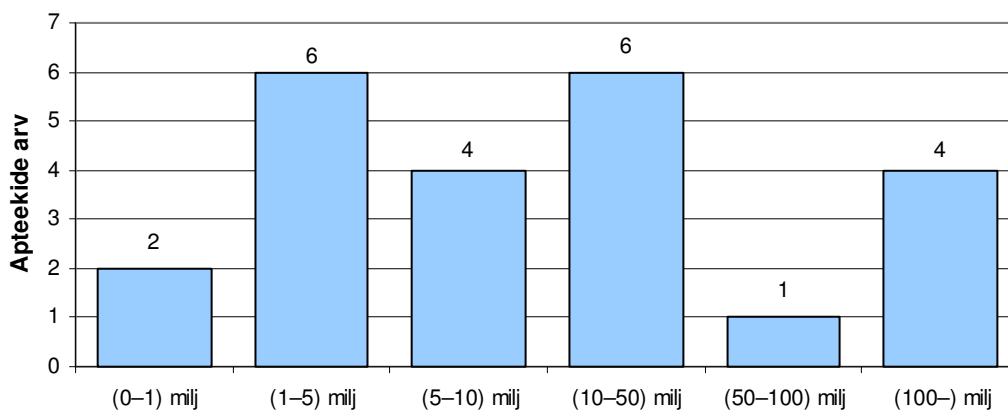
Haiglaapteekide käive on samuti mõjutatud aastaegadest (joonis 22). Vaadeldavatel aastatel käive teises kvartalis suureneb, kolmandas kvartalis väheneb ning hakkab taas tõusma aasta viimastel kuudel. Ravimite käive kvartalite lõikes järjest suureneb ning ka muude kaupade käive näitab tõusutrendi. Jooniselt on näha muude kaupade sesoonne iseloom, mis on iseloomulik ainult haiglaapteekidele. Võrreldes 2007. aastaga on haiglaapteekide kogukäive 2008. aastal suurenenud 24% võrra.

Joonis 22. Haiglaapteekide kvartaalne käive 2006–2008



Visuaalse ülevaate haiglaapteekide aastakäivetest annab joonis 23. Võrdlusesse on kaasatud kõik kogu aasta vältel tegutsenud haiglaapteegid koos struktuuriüksustega, kuna apteekide poolt esitatavate aruannete põhjal ei ole võimalik põhiapteegi ja struktuuriüksuste käivet üksteisest eristada.

**Joonis 23. Haiglaapteekide jaotus aastakäivete alusel, 2008**

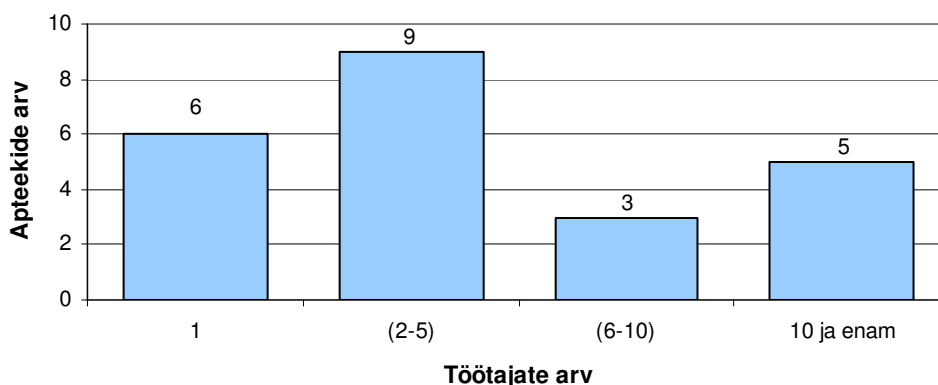


12 haiglaapteegi käive on väiksem kui 10 miljonit krooni. Keskmise suurusega haiglaapteeki on 7 ning lisaks neile on Eestis veel 4 suurt haiglaapteeki, mille aastakäive on suurem kui 100 miljonit krooni. Kokku annavad suurimad apteegid 76% haiglaapteekide kogukäibest, mõjutades väga tugevalt ka haiglaapteekide keskmist käivet, mis 2008. aastal oli 41 miljonit krooni. Ülejäänud haiglaapteekide aastakäive on tunduvalt väiksem, keskmiselt 11,8 miljonit krooni.

Enamasti varustavad haiglaapteegid ravimitega haiglaid, mille juurde nad on loodud. Mõnikord väljastatakse aga ravimeid ka teistele tervishoiuasutustele. 2008. aastal väljastasid haiglaapteegid ravimeid ja muid kaupu teistele tervishoiuteenuse osutajatele ja hoolekandeesutustele ~10 miljoni krooni ulatuses.

Haiglaapteekide personalis on ülekaalus proviisorid. Aastal 2008 töötas haiglaapteekides 74 proviisorit, 25 farmatseuti ning 36 muud töötajat. Keskmise suurusega haiglaapteegis töötab kuni 5 inimest, vaid suuremates ja struktuuriüksuseid omavates haiglaapteekides töötab rohkem kui 5 inimest.

**Joonis 24. Haiglaapteekide jaotus töötajate arvu alusel 2008**



## 6. KOKKUVÕTE

Seisuga 1.01.2009 oli Eestis kehtiva tegevusloaga apteeke koos struktuuriüksustega 531, neist 496 üldapteeki, 28 haiglaapteeki ja 7 veterinaarapteeki.

Aptekide kogukäive 2008. aastal oli 4568 miljonit krooni, millest üldapteekide kogukäive oli 3602, haiglaapteekide kogukäive 945 ning veterinaarapteekide kogukäive 20 miljonit krooni. Võrreldes 2007. aastaga suurenes aptekide kogukäive 13%. Kogukäive suurenes üldapteekidel 11%, haiglaapteekidel 24% ning veterinaarapteekidel 5% võrra. Aptekide ravimite käive oli 3495 miljonit krooni, mis moodustas kogukäibest 77%. Üldapteekide kogukäibest moodustas ravimite käive 79%, haiglaapteekides 67% ning veterinaarapteekides 44%.

Keskmine käive ühes üldapteegis oli keskmiselt 11,5 miljonit krooni. 10% üldapteekidest ehk 30 suurimat üldapteeki moodustasid oma käibega 1/3 kogu turust. Veterinaarapteegid olid suhteliselt väikese aastakäibega (vahemikus 1–7 miljonit krooni), keskmine aastakäive oli 3,4 miljonit krooni. Veterinaarapteekide arv on viimase viie aasta jooksul vähenenud just väiksema käibega aptekide arvelt, hetkel tegutsevate aptekide keskmine käive siiski suureneb. Haiglaapteegid on käibe poolest väga erinevad: 12 haiglaapteegi aastakäive jääb alla 10 miljoni krooni, keskmise suurusega haiglaapteeke on 7 ning 4 suurima käibega haiglaapteeki annavad 76% haiglaapteekide käibest.

Võrreldes üld- ja haiglaapteekide kvartaalseid käibeid aastatel 2004–2008, on kõikjal näha kasvutendentsi ning ravimite käibe sesoonset iseloomu. Haiglaapteekide korral avaldub sesoonsus ka muude kaupade käibes.

Igakuised kulutused ravimitele ühe elaniku kohta on viimastel aastatel järjest suurenenud. Iga Eesti elanik ise kulutas 2008. aastal ravimitele ühes kuus keskmiselt 96 krooni, aasta jooksul teeb see iga elaniku kohta üle 1150 krooni. Summaarsed kulutused ravimitele ühe elaniku kohta aastas olid 2600 krooni. Seega on kogu ravimitele tehtavatest kulutustest otseselt patsiendi enda kanda 44%.

2008. aastal oli Eestis keskmiselt 1 üldapteek või üldapteegi struktuuriüksus 2634 inimese kohta.

Aptekides töötas 2008. aasta lõpus 869 proviisorit, 577 farmatseuti, 12 veterinaararsti ja 535 muud töötajat. Ühes keskmise suurusega üld- ja haiglaapteegis töötab 2 proviisorit, 1 farmatseut ja 1 muu töötaja. Keskmise suurusega veterinaarapteegis töötab 2 veterinaararsti ja 1 muu töötaja.